

Sygn. akt IV CK 392/05

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 7 lutego 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Barbara Myszka

SSN Marek Sychowicz (sprawozdawca)

Protokolant Hanna Kamińska

w sprawie z powództwa M.P. i N.P.

przeciwko R.S., B.S., R.S., D.S. i małoletniej M.S. reprezentowanej przez rodziców R. i B.S.

o wydanie,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 7 lutego 2006 r.,

kasacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w O.

z dnia 28 października 2004 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w O. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

M.P. i N.P. wnieśli o nakazanie B. i R. małż. S. oraz R.S., D.S. i M.S., aby wydali im nieruchomość położoną w M., o powierzchni 7,46 ha, dla której w Sądzie Rejonowym w S. prowadzona jest księga wieczysta Kw [...].

Sąd Rejonowy w S. wyrokiem z dnia 30 stycznia 2004 r. uwzględnił powództwo i przyznał pozwanym prawo do lokalu socjalnego wskazanego przez Gminę D. Sąd ten ustalił, że właścicielką nieruchomości, której dotyczy powództwo, była M.P. Otrzymała ona zgodę na wyjazd wraz z rodziną do Republiki Federalnej Niemiec. W dniu wyjazdu, tj. dnia 31 grudnia 1982 r., w obecności M.P., na mocy ustnego z nią porozumienia, pozwani wprowadzili się na nieruchomość i od tego czasu nią władają. W 2001 r. M.P. przyjechała do Polski i sprzedała nieruchomość swemu synowi – powodowi M.P., a ten ½ części nieruchomości darował bratu – powodowi N.P. W tych okolicznościach Sąd Rejonowy uznał, że M.P. i powodów łączyła umowa użyczenia nieruchomości, która została rozwiązana i jako podstawę uwzględnienia powództwa wskazał art. 222 § 1 k.c.

Sąd Okręgowy w O. rozpoznając sprawę na skutek apelacji pozwanych, na podstawie dokumentów dołączonych do księgi wieczystej Kw [...] ustalił, że właścicielami nieruchomości, której dotyczy sprawa, byli M. i M. małż. K. M.K. zmarł w 1951 r. i spadkobierczynią ustanowił swoją żonę, co świadectwem dziedziczenia z dnia 28 listopada 1964 roku potwierdził sąd niemiecki w miejscowości V. Świadectwo to było podstawą oświadczenia M.K. o darowiźnie nieruchomości na rzecz M.P. Zdaniem Sądu Okręgowego M.P. nie stała się jednak właścicielką nieruchomości, gdyż małż. K. bezpośrednio po wojnie wyjechali do Niemiec, wyjechali jako obywatele niemieccy narodowości niemieckiej i ich majątek traktowany musiał być, jako majątek ponemiecki w rozumieniu dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i ponemieckich (Dz. U. Nr 13, poz. 87 ze zm.) i jako taki przeszedł z mocy prawa na własność Skarbu Państwa. Sąd Okręgowy wyraził przy tym pogląd, że powodów, jak i wcześniej M.P. nie chroni rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 28 października 2004 r. zmienił wyrok sądu pierwszej instancji i oddalił powództwo.

Ostatnio wymieniony wyrok powodowie zaskarżyli kasacją. Podstawę kasacji stanowi naruszenie prawa materialnego, a to dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich, rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 maja 1946 r. wydanego w porozumieniu z innymi Ministrami – o określeniu osób, których majątek przechodzi na własność Państwa (Dz. U. Nr 28, poz. 182) i ustawy z dnia 28 kwietnia 1946 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 15, poz. 106), a także naruszenie przepisów postępowania – art. 382 oraz art. 233 § 1 w zw. z art. 328 § 2 oraz art. 391 § 1 k.p.c. W uzasadnieniu kasacji, jako naruszony, wskazany został art. 2 ust. 1 lit. b) dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich a także art. 231 k.p.c. Skarżący wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 382 k.p.c. sąd drugiej instancji orzeka nie tylko na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji, ale także na podstawie materiału, który zebrany został w postępowaniu apelacyjnym. Sąd drugiej instancji uprawniony jest przy tym do poczynienia własnych ustaleń, odmiennych od ustaleń dokonanych przez sąd pierwszej instancji. Opierając rozstrzygnięcie sprawy na takich ustaleniach, Sąd Okręgowy nie naruszył przeto wymienionego przepisu.

Jednakże rację mają skarżący zarzucając, że ustalenie, iż M. i M. małż. K. byli osobami, do których miał zastosowanie art. 2 ust. 1 lit. b) dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich, dokonane zostało przez Sąd Okręgowy z naruszeniem przepisów postępowania, co mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. W sprawie nie przeprowadzono żadnych dowodów stanowiących bezpośrednią podstawę wymienionego ustalenia. Wynikające zaś z dokumentów dołączonych do księgi wieczystej Kw [...] okoliczności (sporządzenie testamentu przez M.K. w języku niemieckim, na terenie Niemiec, wystawienie świadectwa dziedziczenia po nim przez sąd niemiecki, oferta darowania nieruchomości M.P., uczyniona przez M.K. aktem notarialnym z dnia 10 czerwca 1976 r. sporządzonym w Niemczech) nie były wystarczające do wyprowadzenia z nich wniosku, że małżonkowie K. byli obywatelami Rzeszy Niemieckiej lub

b. Wolnego Miasta Gdańska i nie byli osobami narodowości polskiej lub innej przez Niemców prześladowanej w rozumieniu art. 2 ust. 1 lit. b) dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich w związku z § 1 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 maja 1946 r. o określeniu osób, których majątek przechodzi na własność Państwa i ustawy z dnia 28 kwietnia 1946 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego. Wywiedzenie przez Sąd Okręgowy takiego wniosku z dokumentów dołączonych do księgi wieczystej Kw [...] nastąpiło z naruszeniem art. 231 k.p.c. Wymienione dokumenty nie stanowią w szczególności dowodu, że małżonkowie K. nie przeszli procedury weryfikacyjnej, prowadzącej do uznania ich za osoby narodowości polskiej.

Skoro materiał zebrany w sprawie nie pozwalał na ustalenie, że małż. K. byli osobami, do których miał zastosowanie art. 2 ust. 1 lit. b) dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich, uznanie przez Sąd Okręgowy, że nieruchomości, której dotyczy rozpoznawana sprawa, stała się z mocy prawa własnością Skarbu Państwa na podstawie wymienionego przepisu, stanowi także o jego naruszeniu.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 393¹³ § 1 zd. pierwsze k.p.c., obowiązującego przed zmianą dokonaną ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98), w związku z art. 3 tej ustawy, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.